

GAZA HEEFT NIETS TE MAKEN MET DE **HOLOCAUST**

*“Holocausteducatie draait om
kennis, kennis, kennis”*

Dr. Maria van Beurden
antisemitismenieuws.nl

De Nationaal Coördinator Antisemitisme Bestrijding (NCAB), Eddo Verdoner, kondigde onlangs de start van de jaarlijkse campagne “Leer over de Holocaust” aan. Exact met Holocausteducatie heeft historica en Shoaoonderzoeker dr. Maria van Beurden zich tientallen jaren in theorie en praktijk zeer intensief beziggehouden. Geen beter tijdstip dus om naar haar grote kennis en vele ervaringen te vragen.

Hoe definieert u als specialist het begrip en de doelstelling(en) van Holocausteducatie?

Dr. Maria van Beurden: Als een ver-van-mijn-bedshow voor docenten. De doelstelling van Holocausteducatie is kernachtig samengevat: een genocide voorkomen.

Idealiter voeden we onze jongeren op tot volwassenen die weten dat volkerenmoord het slechtste is dat een mens kan doen. Vanuit de aanname dat kennis over de mechanismen die tot volkerenmoord leiden direct als gevolg ingrijpen in een genocidaal proces heeft.

De docent is nodig om inzichtelijk te maken hoe de aanloop tot genocide zich voltrekt. Kort en bondig: een ladder van escalatie van zondebok aanwijzen. Stigmatiseren, propaganda, buitensluiten en uitsluiten leiden in combinatie met geweld in onzekere tijden tot moorden. De hoeveelheid moorden en het gebruik is opzettelijk en gepland.

De zondebok is een groep van individuen waarvan niet alle leden zich bewust zijn van het potentiële gevaar; ze weren zich, wat bijdraagt aan de geweldspiraal, maar het doel is elk lid van de vermeende slachtoffergroep te vermorzelen. De wijze waarop het grote vermorzelen gebeurt, past bij de staat van technische kennis van de daders.

Als je deze riedel toepast op de geschiedenis van Hitler-Duitsland (1933 – 1945), dan komt het erop neer dat het Derde Rijk alleen mogelijk was door alle Joden te doden. Ze ‘moeten’ door de afvoerput en alleen daarna was dat Derde Rijk (in de woorden van de dader een Arische, raszuivere samenleving) mogelijk. De ideologie is antisemitisch en verlangt naar ‘ideaal’ verleden dat nooit heeft bestaan.

Naar H. Wielek in *De Oorlog die Hitler won* (1947) en de historicus Yehuda Bauer in *On Holocaust Education* (2024) is het aan docenten geschiedenis om die boodschap ‘hoe dan ook’ aan leerlingen over te brengen. Het ‘hoe dan ook’ staat in dit geval voor didactiek. De boodschap is het inhoudelijk overdragen van het begrip genocide en de weg daar naartoe (genocidaal proces).

Bewustzijn over het ‘ideaal’ van ‘volkerenmoord voorkomen’ moet met het meer volwassen worden van leerlingen kennelijk groeien. Ik ben graag optimistisch, maar de realiteit logenstraft de aanname, want sinds de Holocaust hebben zich meerdere genociden voltrokken.

Een te hoog gegrepen ideaal? Papier is geduldig als het kernbegrippen en doelen

voor onderwijs betreft. In onze realiteit rammelt antisemitisme weer aan de poorten van de samenleving en verwarren (ook) docenten acties van de Israëlsche regering (naar aanleiding van de door Hamas begane gruwelen op 7 oktober 2023) moeiteloos met Hitlers Duitsland en de Holocaust. Kort door de bocht: slachtoffer werd dader.

Van het scheiden van mening en feiten, kernbegrippen bij het vak geschiedenis, is geen sprake. En of dat nu antisemitisme is of ‘*Gojse Nijd*’ zoals Evelien Gans het noemde, dat is in dit geval niet eens zo van belang. Het gevaar bestaat dat deze docenten (on)bewust via een onjuiste vergelijking hun mening uitdragen en die mening is niet in overeenstemming met de historische werkelijkheid. Een mening werd een feit en daarmee is een nieuwe werkelijkheid gecreëerd. Foutief of niet, iedereen heeft recht op zijn mening, toch?

ARTEFACTEN ALS EEN nummer van een massagraf vol as; een lege tube; blikje crème en een aansteker van de opgravingen in Sobibor

WORDT ER IN Nederland voldoende aandacht besteed aan Holocausteducatie of ziet u (evidente) tekortkomingen of zelfs lacunes?

Dr. Maria van Beurden: De Holocaust wordt nog altijd veel bestudeerd door onderzoekers, geen onderwerp in de moderne geschiedenis kent meer publicaties. Wil je iets weten dan zijn er daarnaast voldoende bronnen om uit te putten. Internet is een uitkomst. In de onderwijspraktijk is echter weinig ruimte voor het onderwerp en niet alleen in Nederland, maar in alle westerse landen.

Bovendien betwijfel ik of de Vakvereniging voor Geschiedenis (VGN), de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO), docentenopleiders, studenten en docenten (in Nederland: geschiedenis en maatschappijleer) doordrongen zijn van de urgentie van het fenomeen genocide. Er wordt gesproken over (aantasting van) mensenrechten, koloniale tijden, slavernijverleden, die *ook* aandacht verdienen, maar dat genocide als een containerterm fungeert, wordt in de discussie over het hoofd gezien.

Volkenmoord is van alle tijden hoor! De hele geschiedenis is doortrokken van genocide. Uit enquêtes onder Generatie Z'ers en Millennials blijkt dat er zelfs sprake is van groeiende belangstelling voor de Holocaust en genocide. Weet dan dat de Holocaust slechts een naam is voor de genocide op de Joden. Dat mensen tot totale vernietiging in staat zijn is ook van nogal wezenlijk belang.

Op papier tonen overheden, internationaal, dat er aandacht is voor Holocausteducatie. Meer dan 35 landen zijn aangesloten bij de International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) en hun aantal groeit zoals de website van de orga-

nisatie trots vermeldt. [Www.holocaustremembrance.com](http://www.holocaustremembrance.com) heeft een werkgroep educatie, die met richtlijnen tracht aan te sluiten op de hedendaagse onderwijspraktijk. Inclusief onderwijs, digitale technieken, onderwijs aan het jongste publiek in het primaire onderwijs, professionele ontwikkeling, antisemitisme, verwijzingen naar sites waarop digitale getuigenissen te vinden zijn.

Maar... en dit maar is serieus en niet verwonderlijk: internationaal is de variatie van onderwijspraktijken enorm groot. Je kunt dus op de site shoppen, maar in feite legitimeert de site vooral de IHRA en de aangesloten organisaties, dus is het vooral werk in uitvoering.

Nu bestaat de IHRA sinds 1998 en in de ruim 27 jaar is zij qua educatie niet veel verder gekomen dan het verstrekken van richtlijnen (2019) en een uitbreiding daarop (2025). Deelnemende landen vergaderen, er zijn veel werkgroepen en van hun richtlijnen gaat geen verplichtende werking uit.

De Holocaust is een uiterst complex thema. De indeling *Dader, Slachtoffer en Omstander* van historicus Raul Hilberg gold decennialang als maatstaf in academische en onderwijskringen. Weet dat het ongeveer tien jaar kost(te) voordat overwelldigende onderzoeksbevindingen als een theezakje voor feiten en meningen in bronnen, uiteindelijk in het onderwijs belanden.

De geschiedenismethode *Sfinx voor de Basisvorming, tweede editie, deel 3, voor Havo en Vwo* was het eerste schoolboek op de educatieve markt waarin genocide als kernbegrip (dus gekend) werd gebruikt (2005 -). Twintig jaar na dato is het bestaan van het begrip bekend, maar we weten inmiddels ook dat genocide te 'pas en onpas' wordt gebruikt. De invulling van het begrip toont als het ware al de complexiteit aan. Genocide als juridische omschrijving is anders dan het filosofisch klinkende 'permanente litteken op de menselijke ziel'.

In het onderwijs willen we primair dat de 'misdad der misdaden' herinnert aan haat, vooroordelen en onverschilligheid die binnen een context van (vaak economische, politieke) crisis ontaarden in totale gruwel. Iets dat we niet meer willen, toch?

Hoe breng je via educatie de begrippen genocide en Holocaust voor het voetlicht? Traditioneel is dat binnen de historische context Duitsland 1933 – 1945, waarbij de aanloop tot de periode dat de nationaalsocialisten aan de macht kwamen ook aan bod komt. Dus vanaf het einde van de Weimarrepubliek. Nu is de Holocaust tot genocide uitgegroeid door een achteraf geconstateerde combinatie van bureaucratie, technologie en ideologie die gebaseerd was op rassenhaat: antisemitisme. De zondebok werd van stal gehaald, uitgebouwd en via propaganda, via de toenmalig populaire radio en langspeelplaten, aan de man gebracht.

Om aan de orde te stellen dat die fusie van modernisme en barbarij uitgroeide tot genocide en dat de context Tweede Wereldoorlog in de door Hitler-Duitsland

bezette landen niet overal hetzelfde was, is geen klus om ‘eventjes’ te klaren, wel? Hoeveel lesuren zijn daarvoor nodig?

Het antwoord op die vraag luidt in maximaal twee lesuren als je op hoog niveau doceert, maar 65% van de (Nederlandse) jongeren zit op het VMBO en bovendien is het een ‘vereiste’ dat leerlingen didactisch activerend aan de slag gaan. Dus met hun werkboek, werkbladen en/of de computer op internet. Met andere woorden: een frustrerende opgave voor de goedwillende docent. Vanaf de start al is er sprake van falen.

De Holocaust is als voorbeeld voor genocide vastgelegd in de kerndoelen en eindtermen van het vak geschiedenis en gedeeltelijk bij maatschappijleer. Je kunt dat lezen op de website van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, dat eindverantwoordelijkheid heeft. Het is de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) die in samenwerking met het zogenaamde ‘werkveld’, lees: aangezochte leden van de Vereniging voor Geschiedenisdocenten (VGN), het curriculum opstelt.

Iedere uitgeverij van schoolmethodes vinkt Holocaust en genocide af. Inhoudelijk verschillen leer- en werkboeken van uitgeverijen van elkaar. Handboeken met gedetailleerde uitleg, die gebruikt worden op een hoger onderwijsniveau (VWO, categoriaal gymnasium) voorzien in meer kennishandreikingen aan leerlingen. VMBO-boeken zijn dunner, hebben minder letters en meer beeld. Daarin staat minder kennis en toegevoegde informatie.

Een tweedegraads docent heeft de Holocaust op de hogeschool voorbij zien komen, maar van studerende wordt verwacht dat ze voor verdieping zelf aan de slag gaan. Cijfers daarover zijn niet bekend. Ik wil niet somberen, maar de uitspraak ‘ik lees wel eens een boek en/of ik heb het te druk met lesgeven, nakijken, voorbereiden van lessen’ suggereert dat je optimistische verwachtingen tempert.

Mijn ervaring van vijftien jaar als educatiespecialist van het NIOD kende talloze gratis scholingsmomenten. Veruit de meeste in het weekend om tegemoet te komen aan de klacht dat scholing niet ten koste mocht gaan van lestijd. Gelegenheid om te scholen zijn er voldoende, musea en herdenkingsinstellingen bieden programma’s aan, maar vaak aansluitend op de tentoonstellingsagenda en niet direct gerelateerd aan het onderwijs.

Hoe ziet Holocausteducatie in andere (lees IHRA) landen eruit? Ter illustratie van de variatie een paar voorbeelden. In veertig van de vijftig Amerikaanse staten is het verplicht om de Holocaust te behandelen. Betekent dat dan 20% niet? Weten jongelui daar dan niets over? Vijftig staten met elk een eigen onderwijssysteem, want onderwijs valt onder de bevoegdheden van een staat. En soms onder een gekozen schoolbestuur met directe invloed op het onderwijsprogramma. Er zijn voorbeelden van scholen in Texas die het Dagboek van Anne Frank hebben verboden, want daarin stond seks.

Dan is er Frankrijk, ook heel strikt, maar anders dan de voorbeelden uit Texas. In Frankrijk ligt het onderwijs-curriculum vast op basis van leerjaar en niveau. Dat betekent weinig tot geen ruimte voor lesexperimenten van docenten. De Inspectie voor het Onderwijs controleert of de jaarplanning per thema wordt gevolgd.

En Duitsland als voormalig daderland? Zestien deelstaten zijn verplicht de Holocaust te behandelen, maar hoe en op welke manier is ter verantwoordelijkheid van de deelstaten.

Nog één voorbeeld: Finland. Het land staat garant voor excellent onderwijs met hoogopgeleide (lees: eerstegraads) docenten die geacht worden op maat onderwijs te geven met eigen gefabriceerd materiaal. Daar valt van te dromen. Eigen nationale geschiedenis spreekt door, en dan spreken we niets eens over didactiek, hoe je onderwijs uitvoert. Laat duidelijk zijn: *Holocaustonderwijs is overal anders en altijd complex* en dat zegt niets te veel.

Scholing in Sanok, Polen, ter gelegenheid van Holocaust Memorial Day

(BIJ)SCHOLING AAN Poolse docenten in Rzeszów, hoofdstad van de Podkarpacki provincie (in het vroegere Galicië)

MET WELKE PERSOONLIJKE IMPULSEN/VOORSTELLEN bevorderde/bevordert uw wetenschappelijk onderzoek de Holocausteducatie nationaal en internationaal?

Dr. Maria van Beurden: Mijn werk is inhoudelijk altijd gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, waarbij de invloed van historicus Yehuda Bauer (1926-2024) groot is. Over genocide en in het bijzonder over de Holocaust bestaan veel deelonderzoeken, maar voor gezichtsbepalende analyses die het thema genocide overzien is er niet zoveel te vinden. Bauer was een analyticus die zijn weerga nog niet heeft gevonden, al vind ik de Britse historicus Dan Stone ook goed. Lees maar eens *The Holocaust. An Unfinished History* (2025), een absolute aanrader. Om de Amerikaanse Nobelprijswinnaar voor de literatuur (1949) William Faulkner te citeren: *‘The past is never dead. It’s not even past.’*

Uit de verantwoording voor mijn eredoctoraat (6 december 2025), verleend door de International American University in Los Angeles onder de graad van “Honorary Doctor of Philosophy – Holocaust and Genocide Education”, citerend: *‘History, in its essence, is not merely a record of what has happened – it is a mirror held up to the soul of humanity. Through the lens of time, we come to understand ourselves not just as individuals, but as members of an unfolding story.’*

Yehuda Bauer heb ik vier keer persoonlijk geconsulteerd, toen ik in de problemen kwam met medewerkers voor Holocaustonderwijs in het Nederlandse domein van oorlogs- en herdenkingsmusea.

Bauer schrijft in een van zijn laatste artikelen *On Education* (2024) dat de genocide op de Europese Joden aan meer dan zes miljoen het leven kostte. 29 miljoen lieten het leven als gevolg van de Tweede Wereldoorlog met zijn woekerende antisemitisme.

Antisemitisme is inderdaad veel ouder dan Hitler en zijn nationaalsocialisten. De Holocaust is geen geïsoleerd fenomeen, hooguit de eerste genocide met een eigen naam. Er waren zoveel gewillige medewerkers in het proces naar genocide toe en ook profiteurs van de Holocaust. In de negentiende eeuw was antisemitisme misschien nog bon ton, maar de Duitse samenleving radicaliseerde wel erg snel, terwijl Hitler nooit een meerderheid door middel van verkiezingen kreeg. In twee, drie jaar tijd werd met geweld de nieuwe ideologie doorgevoerd.

De titel van Wieleks boek *De oorlog die Hitler won* is, al uit 1947, feitelijk waar. De Tweede Wereldoorlog verloren de nationaalsocialisten, maar die tegen de Joden werd bijna gewonnen. Mijn generatie, de zogenaamde Tweede Generatie (Joods) hebben Joods Nederland toch niet meer kunnen opbouwen? En hoe is het gesteld met andere Joodse gemeenschappen binnen Europa? Frankrijk? Mensen vertrekken. Bij genocide is alles weg en als je niet oppast dan stort je zelf ook in de afgrond die Holocaust heet. Daarvoor hoeft je niet Joods te zijn. Het is een gruwel.

De Holocaust neemt een unieke plek in de geschiedenis in. Het markeert waartoe de mensheid in staat is. Er zijn meer genociden, de mensheid is niet fraai. Door de Holocaust weten we waartoe mensen in een moderne samenleving ondebeldzinnig in staat zijn. Het is geen race om slachtofferschap, het is de totale vernietiging van structuren, van cultuur, van oude familie en familielevens(s), van herinnering, veiligheid, vreugde.

Reden om goed te luisteren naar de verhalen van de overlevenden. Wat vertellen ze? We kunnen hun verhalen lezen, zelfs beluisteren en zien via de *USC Shoah Foundation Visual History Archive* (Spielberg tapes). Het merendeel van hen is overleden, maar via *virtual reality* kun je zelfs nog vragen aan ze stellen. Hoe dat er in de toekomst uit moet zien dat weet ik niet, maar hun boodschap van 'Nooit Meer' is volgens mij een oproep tot veerkracht.

Op de achterflap van mijn publicatie *Holocaust & Genocide* (2025) staat kort en bondig wat ik persoonlijk, als historicus en als docent (na)leef; *'To remember the Holocaust is not to look back in sorrow alone, but to look forward with responsibility - for memory is the first line of defense against repeating humanity's darkest mistakes.'*

Qua onderwijsdenkers, dus uit de onderwijskunde, ben ik geporteerd van John Hattie en Robert Marzano. Hattie is van de drie principes, waarmee ik iets kan: 1.

Waardering voor de docent die uitblinkt; 2. Voorrang voor docenten die maximaal effect hebben op het leren van kinderen en 3. Scholen moeten uitnodigend zijn. Bij Robert Marzano zijn dat er vijf: 1. Heb een positieve houding over het (eigen) leren; 2. Verwerf en integreer nieuwe kennis; 3. Uitbreiden en verfijnen van kennis en vaardigheden; 4. Betekenisvol gebruik van kennis; 5. Productieve leer- en denkgewoontes.

In het kader van de IHRA schreef ik het format voor *Holocaust en andere genociden. Een inleiding* en was ik ook auteur van de wetenschappelijke bundel *Holocaust and other genocides. An introduction* (2012), waarin ik de hoofdstukken over de Holocaust en de genocide in Rwanda voor mijn rekening nam.

Zowel docenten als leerlingen nam ik de afgelopen 36 jaar mee op sleeptouw. In lessen en reizen die we zonder subsidiëring maakten naar Polen. We brachten bezoeken aan voormalige getto's, aan Auschwitz, Sobibor, Majdanek, Treblinka en Belzec. En altijd verbleven we ook nadrukkelijk in stadjes ter plekke, want daar overnachten, verkeren met mensen die daar op de leeggefallen plekken hun leven hebben dat heeft meerwaarde. Luisteren en kijken, bewustzijn aanboren.

Daarnaast heb ik docenten naar Yad Vashem gebracht. Reizen grotendeels bekostigd door de Maror, de lumpsum die beheerd wordt door het Centraal Joods Overleg. De reizen werden medegeorganiseerd door het CIDI. Ter plekke verzorgde de *School of Education* (van Yad Vashem) een bomvol scholingsprogramma. Geen snoepreisjes, maar van de vroege ochtend tot de late avondcolleges en werkcolleges via het principe *Voor-Tijdens-Na de Holocaust*.

Ik kan uitleggen hoe je de Holocaust in de onderwijspraktijk integreert, ook bij onwelwillende leerlingen. Erg veel ervaring. Maar we zullen naarstig meer ruimte binnen onderwijs moeten creëren die de urgentie om het papieren doel (genocide voorkomen) rechtvaardigt. De spreekwoordelijke kanarie in de kolenmijn (antisemitisme) belooft weinig goeds en dan dreigt de geschiedenis zich te herhalen.

IN BARDEJOV SPEURT de lokale winkelier naar artefacten. Dit heeft hij onder andere gevonden

Graven in Joden in Jaroslav, in de grond gezakt, tis daar moerasactige grond uit het pré-glaciaal, net als in Auschwitz - Birkenau, daarom zijn die gebouwen de grond ingezakt

MAG IK U drie alinea's voorleggen voor commentaar op een opiniebijdrage van Marc van Berkel (bijzonder hoogleraar Holocausteducatie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen) in het dagblad Trouw (23 november 2025) onder de titel "Gaza toont de manco's van de Holocausteducatie":

"Identificatie met de slachtoffers kent echter ook nadelen. Het leidt af van een 'reguliere' historische benadering en werpt niet altijd de juiste vragen op. Dat kan leiden tot een a-historische Holocaust, tot verwarring van de begrippen sympathie en empathie, en tot een fragmentarisch en moreel en emotioneel beladen vorm van onderwijs."

"Deze verstrengeling van educatie met de Holocaust-herinneringscultuur heeft ook geleid tot Holocaustdevotie, een sacrale benadering van het verleden gericht op een eenzijdig slachtofferschap en verbonden met de vermeende 'uniciteit' van de Holocaust."

Een dergelijke benadering van de Holocaust is voor veel jongeren nauwelijks betekenisvol.”

“De geschiedenis van de Holocaust zal altijd onaanvaardbaar blijven. Maar het is tijd om de gruwelen en omvang van het Europese massale geweld in de niet-Europese wereld te erkennen en te begrijpen dat deze geschiedenis evenzeer onaanvaardbaar is.”

Dr. Maria van Beurden: Nou, daar valt wel wat op te zeggen. En meteen recht voor zijn raap: de titel *Gaza toont de manco's van de Holocausteducatie*. Iedereen die maar iets verstand heeft van ontwikkeling van historische kennis en beseft dat een mens al tussen de nul en vier jaar gevoel voor historiciteit ontwikkelt, die weet dat wanneer onderwijs start er geen carte blanche leerling is.

Ik hoop dat deze gemakzuchtige kop boven het artikel niet van Van Berkel komt. Onderwijs brengt leerlingen in contact met gestructureerde kennis, waarvoor de voedingsbodem dus al eerder is gevormd. En verder heeft Gaza niets te maken met de Holocaust. Als je die twee met elkaar verbindt dan doe je aan *Holocaust distortion*, Holocaustvervorming, je weegt en vergelijkt.

Deze kop suggereert daarnaast ook dat wat in Gaza gebeurt direct Joden kan worden aangerekend. Een moderne variant op de Libel Story, het verhaal van het Bloed Ritueel, de mythe waarbij Joden door christenen de schuld kregen van alle ellende en die daarom op hen moest worden verhaald. Een indirecte vorm van antisemitisme. Na 7 oktober 2023 kreeg Israël indirect de schuld van het creëren van de ellende in Gaza.

Holocaustdevotie. Nou, dat is voor katholieken, want wie vereert er nou de Holocaust? Vermeende uniciteit en omvang van Europees geweld op niet-Europese samenlevingen. Kretologie, klok-en-klepel-verhaal, kwestie van de literatuur niet kennen, anders verval je niet in dergelijke bewoordingen. Ja, sorry, ergernis en boosheid mijnerzijds. En dat zijn emoties dus. Nou, genocide, meneer Van Berkel, is bij uitstek een humane kwestie, dat roept gevoelens op.

De kwestie van kolonisatie van niet-westerse samenlevingen. Die is met geweld gegaan. En nu hebben we schuld en die lossen we dan in door aandacht te besteden daaraan? U spreekt de taal van de nieuwe NIOD-directeur, Martijn Eijkhoff en zijn voorganger, Frank van Vree. Wat een tenenkrommende redeneringen en woke-platitudes. Besteed daaraan gewoon aandacht, in het onderwijs gebeurt het al.

Dat in niet-westerse samenlevingen minder aandacht is voor genocide, dus ook de Holocaust, is niet nieuw toch? Of zijn we aan het polderen, is dat de bedoeling. Een beetje meer koloniaal geweld inruilen tegen minder Holocaust? Het is geen kaartspel, noch politiek bedrijven. En die schuld kwestie? Moeten er in Indonesië mensen gecompenseerd worden? In Angola? Kenia? Kongo? India? Zuid-Afrika misschien? Het is een *et cetera*.

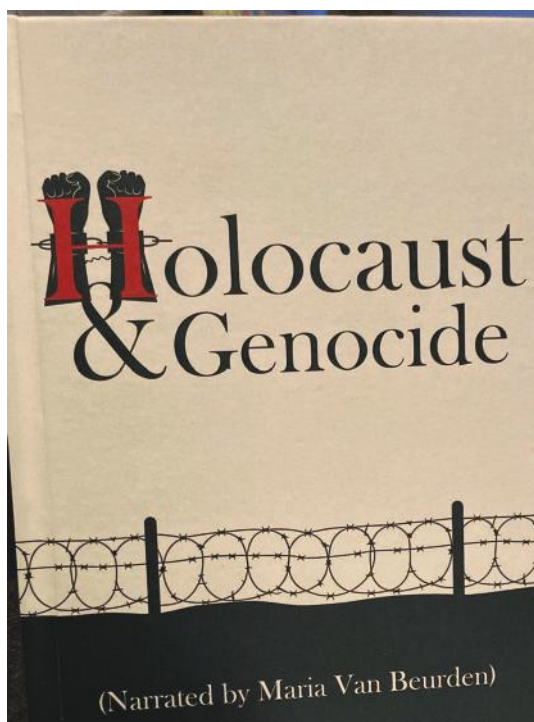
Ben historicus, maar weet dat het leven doorgaans vooruit geleefd wordt. Gelukkig maar, want anders is er sprake van trauma en daar kan ik veel over vertellen, maar dat is niet het onderwerp van dit interview.

In Blok 10 het experimentenblok waar nooit iemand is

IN UW BELANGWEKKENDE PUBLICATIE “HOLOCAUST & GENOCIDE” (2025) schrijft u: “Remembering the Holocaust is not just about honoring the dead, but about protecting the living.”

Dr. Maria van Beurden: Natuurlijk, erover vertellen is een waarschuwing. Het ligt netjes vast in de kerndoelen van het onderwijs. Holocaustoverlevenden vertel(d)en hun verhalen om door te geven aan de volgende generaties en met een duidelijk reden: Nooit meer. Luister dus wat er wordt gezegd en denk erover na. Als overlevenden vertellen/vertelden, hebben ze het vaak niet eerder gedaan, dat heeft met trauma te maken. Docenten vertellen, onderwijzen, denk dus na.

DE MONDIALE JODENJACHTEN van deze dagen onderstrepen deze reële Holocaustnotie! Hoe ervaart/observeert u ook deze situatie in eigen land?

Dr. Maria van Beurden: Ik schrik misschien net iets harder vanwege mijn famili-aire achtergrond en ik begrijp niet goed waarom we niet hardop fanatieke moslims en hun uitspraken, tijdens preken, vrijdaggebeden, lessen voor jonge moslims op de koranschool, open en bloot bediscussiëren. Angst voor haat tegen moslims? Wat is hun aangedaan? Praat en luister, doe kennis op en oordeel niet zo. Is Geert Wilders een volksmenner die een genocide voorbereidt, zijn medestanders misschien? Extreem-links en extreem-rechts, geweld heeft nog nooit tot geluk geleid.

Ben ik bang, zijn wij thuis bang? Nee! Informeert een van mijn zonen regelmatig of we bang zijn? Ja, maar het antwoord aan hem luidt nog altijd nee. Is er sprake van meer antisemitisme? Ja, maar antisemitisme was er vijf, tien, twintig, dertig, zelfs veertig jaar geleden ook. Het is nu beter zichtbaar en soms schrik je als goede bekenden, een werkgever zelfs, uitspraken doen.

Zal ik een lijstje maken van antisemitische uitspraken die ik tijdens mijn leven al persoonlijk heb aangehoord? Geef ik meteen ook aan waar het mijn loopbaan heeft gehinderd, waarin ik een omweg moest bedenken om te bereiken wat ik graag wilde. Wordt een behoorlijke lijst hoor.

DE HISTORICUS JAN GERBER, auteur van “Das Verschwinden des Holocaust” merkt in een interview op: “Der alte Antisemitismus, der nie wirklich verschwunden war, ist in grossem Ausmass zurückgekehrt. Das hat Folgen für den Umgang mit dem Holocaust.” Deelt u de zienswijze van Jan Gerber en welke gevolgen neemt u waar?

Dr. Maria van Beurden: Tsja, de spiraal draait inmiddels naar beneden, er is meer antisemitisme waarneembaar, ook in het buitenland. Heeft dat gevolgen voor de omgang met de Holocaust? Het zou treurig zijn als we feiten over de Holocaust ineens ontkennen, maar dat is bij wet verboden.

Gaan we naar een tijd toe dat zaken niet meer gezegd en besproken mogen worden? Mag hopen van niet. Het is wel zo dat veel academici ook in de war zijn en zich niet helder uitspreken. Waarom hoor ik bijvoorbeeld mijn oud-collega's van het NIOD zo weinig? Dat is raar. Verontrustend. Afgelopen zomer was er een vreemde opmerking van de directeur van het NIOD, doet een beetje aan de tekst van Van Berkel denken, maar die keutel is weer ingetrokken, toch? Dus hoop ik dat Jan Gerber een waarschuwing afgaf. Laten we die ter harte nemen.

Persoonlijk heb ik nog geen hakenkruis op de voordeur gehad en de mezoëza hangt nog steeds zoals het hoort. Volgens mij valt het mensen die aan de deur komen niet eens op.

IN “HOLOCAUST & GENOCIDE” wijdt u een apart hoofdstuk aan “het trauma van de Holocaust”. Beslist ook generationeel tot op de vandaag. Zie de Joodse reacties op de onuitsprekelijke massamoorden die Hamas en medeplichtigen uit de Gazastrook op 7 oktober 2023 begingen op de burgerbevolking van de Joodse staat. Echter, waar bleef generaal gesproken het in- en meeleven binnen de Nederlandse bevolking, zeker met het oog op de deportatie en massamoord van de Nederlandse Joden tijdens de Duitse bezetting?

Dr. Maria van Beurden: Dat generale meeleven komt er niet. De NAVO-reactie op de gruwelen van 7 oktober door Hamas was daarentegen goed. Het werd gezien als een aanval waarbij Israël zich mocht weren.

En met betrekking tot de Holocaust hebben we het moeten doen met excuses van de koning, toenmalig premier Rutte en de burgemeester van Amsterdam, mevrouw Halsema. Trouwens, wat moet je met excuses? Van de koning was mooi omdat hij het gedrag van zijn oma erbij betrokken. Maar weet dat er geen familielid levend van wordt, ook die van mijn man niet, van niemand niet, hè?! Je kunt eigenlijk geen excuses maken voor genocide, de vermoorde mensen hadden liever geleefd dat weet ik wel. Heel zeker zelfs.

TEN SLOTTE EEN PRAKTISCHE, maar tegelijk ook heel prangende vraag: wat vermag Holocausteducatie in een Nederland waar op een universiteit ongestraft de slogan klinkt “Kill all Zionists”, waar moorddadige Jodenhaters (Hamas, Hezbollah, de Islamitische Republiek Iran) en plein public door demonstranten worden gesteund, ja verheerlijkt? Om nog maar niet te spreken over de demonisering van de Joodse staat in delen van de Nederlandse politiek en media!

Dr. Maria van Beurden: Er zijn nogal wat kranten en andere media, zoals het Journaal, Eén Vandaag, Nieuwsuur die zich rekenen tot de kwaliteitsmedia. Dat blijkt niet terecht. Als je berichten van Al Jazeera een-op-een overneemt, geen kritische vragen aan alle partijen in een conflict stelt, dan bedrijf je in feite politiek.

Een journalist mag best nieuws maken, maar zijn primaire taak hoort kritisch te worden uitgeoefend. Ik maak er geen ‘stop op weg naar een genocidaal proces’ van, maar het heeft wel veel weg van propaganda voeren. De BBC doet het ook en is op de vingers getikt. In Nederland is nog niets daaromtrent gedaan, wel? Of heb ik het gemist?

NRC, Trouw, de Volkskrant lees ik niet meer. Doelbewust de deur uitgedaan. Het Parool is gezelliger. En qua televisie kijken we thuis naar CNN, staat de hele dag aan. De Verenigde Staten zijn niet meer wie ze waren, maar mijn eredoctoraat is van een Amerikaanse universiteit dus hoop ik dat nog niet alles ontaardt in gruwel en ellende.

En wat betreft Holocaustonderwijs heb ik genoeg gezegd, toch? Kennis, kennis, kennis. Meningen zijn geen feiten. Investeer in kennis opdoen. Het is niet zo dat het hebben van een mening betekent dat je bestaat. Soms is het beter om goed te luisteren en vragen te stellen.

